

TÜCSÖKVILÁG

2016 A MEZEI CIRIPELŐK ÉVE

A Nap már nem kúszik olyan magasra az égen, mint nyár derekán, közeleg a nem vágyott szürkesség időszaka. A vakáció hang- és színkavalkádja lassan feledésbe merül, gyakrabban kerülnek elő a dzsekik, az esernyők. A föld alá vezető lakócsövek hamarosan elrejtik előlünk az Év rovarát, pedig a meleg, kora nyári esték még nem is oly rég a mezei tücskök udvarlókoncertjeitől voltak hangosak. A kedvelt ciripelést fülünkben hallva most utánajárunk, hogyan is zajlik az élet a tücskök félig rejtett világában

Alkonyodik. A nappali hőségben feltornyosuló gomolyfelhők lassan széteszlanak, mi pedig biciklire pattanunk. Nincs messze a Gödi-láprét, melynek természetvédelmi oltalom alatt álló, gyepekkel benőtt homokbuckái és buckaközei májustól június végéig valósággal harsognak a tücsökmuzsikától. A főváros közelsége ellenére kiváló terep ez a mezei tücsök (*Gryllus campestris*) természetközeli környezetben való megfigyelésére. Bár jól ismert ciripelésük kedvező időjárási körülmények között nappal és éjjel egyaránt felzendül, a mezei tücsök inkább naplemente után aktívak. Szerencsénk van, az éjszaka még valamiről nevezetes: bolygónkat „mindössze” 75 millió kilométerre megközelítve a Mars épp földközeli jár. Utunkon jellegzetes hangok is kísérik: hegedűművészeink nótája, a baglyok messzire hangzó, panaszos kiáltása, a fűrj „pittypalattya” és a csalogány csattogása harmonikus hangversenyt komponál. A távolban lassan ismétlődő „tyű” közben azt sejteti, hogy talán épp egy

Bár jól ismert ciripelésük kedvező időjárási körülmények között nappal és éjjel egyaránt felzendül, a mezei tücsök inkább naplemente után aktívak.

ÉHSÉGTŐL KOPOGÓ SZEMEK

A fészükéből kirepült, megtermett erdei fülesbagoly-fiókák éjjelente magas fűttyögésszel várják szüleiket, akik leggyakrabban mezei pocokkal etetik őket. E bagolyfajtól a mezei tücsök biztonságban érezhetik magukat. A gyakran ismételt „tyű” fűtlyentésről könnyen felismerhető füleskuvik azonban szintén a közelben vadászik, és leggyakoribb táplálékállatai éppen az egyenesszárnyú rovarok közül kerülnek ki. A tücsök a rákosi vipera és a kék vércse tavaszi étrendjének szintén fontos részét képezik

MÁJUS VÉGI KONCERT A MARS ÉJSZAKÁJÁN

Az 5500 leírt tücsökfaj közül 11 fordul elő hazánkban. A ciripelés révén közismert rovarok versek, mesék és gyermekdalok kedvelt szimbólumai. Ráadásul a tücsöktartásnak a Távol-Keleten két évezredes hagyománya van, a különös tücsökviadalok gyakran emberi sorsokról is döntöttek... (előző oldalpár)

A járőröző füleskuvik leggyakoribb tápláléka az egyenesszárnyú rovarok közül kerül ki, ahová a szöcskék, a sáskák és a tücsök is tartoznak.

mezei tücsök a kiszemelt vacsora. A járőröző füleskuvik leggyakoribb tápláléka ugyanis az egyenesszárnyú rovarok közül kerül ki, ahová a szöcskék, a sáskák és a tücsök is tartoznak.

A különlegesebb hangulatú alkonyati és éjszakai tücsökfotózás több szempontból is érdekes és izgalmas feladatnak ígérkezik. A talajba

ásott üregek bejárata előtt ciripelő rovarok becserkelése a változóan magas növényzetben gondos figyelmet és türelmet igényel, hiszen hangforrásuk pontos iránya többnyire nehezen azonosítható. Bármilyen óvatosak is vagyunk, a szerenádozó hímeiket közeledő lépteinkkel így is gyakran elhallgattatjuk. Gondatlanságunkat akár félórás néma és mozdulatlan álldogálás is követheti, mire a kiszemelt – vagy inkább kifülett – modell újra meghúzza vonóját, és ismét esélyünk nyílik közelebb férközni hozzá. Elég kitaratóak vagyunk, így előbb-utóbb sikerül megtalálni a tücsöklyuk tulajdonosát, hogy megfigyeljük és fotózzuk változatos tevékenységét.

TÁRSALGÓ

A helyi jelentőségű védettséget élvező Gödi-láprét árvalányhajás domboldala naplementében. A mezei tücsök az ehhez hasonló nyílt, alacsonyabb növényzetű, üde és száraz gyepekben, erdei tisztásokon egyaránt előfordul, de kertekben, töltésoldalakon, vagy akár kismértékben művelt szántókon is találkozhatunk vele. Az év rovarát nyár végén és ősszel a törékeny testű rokon, a pirregő tücsök váltja fel ciripelésével

MR. CIRIP

A fotón nem egy díszes törzsi maszkot viselő figura bujkál, hanem a mezei tücsök látványosan barázdált, hangképzésben használt fedőszárnya, illetve annak szárnyerezete látható. Muzsikálás közben mindig a jobb szárny van felül. A szárnyak fonákján mintegy 140 kicsiny kiemelkedésből álló ciripelő csapsor található, amelyen a másik (bal alsó) szárny szélének redőjét (a pengetőt) végighúzva keletkezik a jellegzetes reszelőhang. A szárnyakat hangerősítéskor olyan fontos erek is díszítik, mint a háromszögletű hárfá és a kerek tükör (balra)

KONCERT A PORONDON

Ciripelő hím mezei tücsök hátulnézetből a pengetés rövid szünetében és közben, föld alatti lakócsövének megtisztított bejáratánál. A hangelemek sebessége, magassága és a szünetek hossza sokat elárul a nősténynek a hím testméretéről és kondíciójáról

Világot jelentő deszkák

A mezeitücsök-hímek a talajban kb. 40 centiméter hosszan futó üregük kicsiny bejáratát gondosan lerágják és megtisztítják a növényzettől. Így készül el a színpad, ahonnan messzire hallatszó „kri-kri-kri” hívóhangjukkal nőstény fajtársaikat próbálják magukhoz csalogatni. A mezei tücsök az első lábaikon lévő hallószervek iránymutatásával 10 méteres pontossággal tudják megközelíteni fajtársukat. Amikor aztán a mindig néma nőstény valóban a színpad közelébe ér, a hímek jóval halkabb udvarlóénekre váltanak. Hím vetélytársak feltűnésekor viszont porondjuk harci arénává alakul, mely a hódító szerenádnak helyett rivalizáló hangoktól lesz hangos. A genetikailag kódolt ciripelés szerepe tehát meglehetősen összetett, a hangképzés viszont mindig félig felemelt szárnyakkal, azok összedörzsölésével történik. A fedőszárnyak és a potroh által kialakított tér hangrölcserként működik, ezért a létrejövő hang terjedése irányítható. Az üreg – kialakítása révén – ráadásul fokozza a hangerőt, így a ciripelés akár több mint 100 méterre is elhallatszik. A reszelőhang amplitúdójának sebessége (és magassága) egyébként az aktuális hőmérséklettől is függ: melegben gyorsabb, alacsonyabb hőmérséklet esetén lassabb a szerenádnak.

A genetikailag kódolt ciripelés szerepe meglehetősen összetett, a hangképzés viszont mindig félig felemelt szárnyakkal, azok összedörzsölésével történik.

Rovarhűtlenség

A néhány órás látogatás során magunk is a hódító hangok (és a viszkető szúnyogcsípések) rabjaivá válunk, a ciripelés később is hosszan cseng még fülünkben. Fotómodellünk megszokja közelségünket, így sikerül megörökíteni szerenádozás közben jellemző testtartását és sajátos erezetű szárnyait. Néhány objektív azonban nem tudja felvenni a versenyt egy olyan infravörös kamerából álló hálózattal, mellyel 250 ezer órányi felvételt készítettek egy mezei tücsköktől hemzsegő spanyolországi rétről. A vizsgálat során ugyanis az ismert viselkedési formák mellett korábban rejtve maradt tücsökszokásokról is lehullt a lepel. Kiderült például, hogy miként

A hímek akár negyvenszer is párosodhatnak egy adott nősténnyel, miközben azok néha egy-egy szomszédos hímmel is futó kapcsolatot létesítenek.

TISZTA UDVAR, RENDES HÍM

A Magyar Rovartani Társaság ajánlása alapján az internetes szavazók 2016-ban a mezei tücsköt választották az Év rovarának

ÉHES MUZSIKUS

A gömbölyded fejen egy pár csáp, egy pár (szürkületi és éjszakai életmódhoz kiválóan alkalmazkodott) összetett szem, három fehér pontszem és egy rágó szájszerv látható.

A mezei tücsök étrendjében többnyire olyan növényi táplálékok uralkodnak, mint a fűfélék magvai és a gyökerek vagy levelek, de kisebb talajlakó állatokat is elkap (balra)

folyik két hím harca egy adott lyuk bejáratánál, illetve arra a meglepő tényre is fény derült, hogy a hímek olykor a tettek mezejére lépve ciripelés helyett valóságos párzási portyákra indulnak. A hímek végül akár negyvenszer is párosodhatnak egy adott nősténnyel, miközben azok néha egy-egy szomszédos hímmel is futó kapcsolatot létesítenek. A nőstény mezei tücsök ezután vékony tojócsövükkel több száz petét is a talajba rakhatnak, melyekből a lárvák 2-3 hét elteltével kelnek ki. Némi kóborlás és 9-10 vedlés után összel fúrják meg saját üregüket, ahol hibernálva vészelik át a hideg, téli évszakot.

SZÖVEG: FARKAS ALEXANDRA–POTYÓ IMRE
KÉP: POTYÓ IMRE

ÉJJELLÁTÓ HŐKAMERA

Raktárról, magyarországi
3 év GARANCIÁVAL

A
MEGFIGYELÉS
ÚJ DIMENZIÓJA

www.ejjellatok.hu

1125 Budapest Nógrádi út 39.

Tel: (1) 201 0486